

УДК 327.5:339

DOI: 10.37332/2309-1533.2023.4.23

JEL Classification: F02, F5, F29, O19

Івашук О.В.,
здобувач* вищої освіти ступеня
доктора філософії кафедри міжнародної економіки,
Казьмерчук В.В.,
спеціаліст Центру сходознавства та африканістики,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ГЕОПОЛІТИЧНЕ ПРОТИСТОЯННЯ КРАЇН ТА ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ ФОРМУВАННЯ НОВОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

Ivashchuk O.V.,
applicant for higher education PhD degree
at the department of international economics,
Kazmerchuk V.V.,
specialist at the Centre for oriental and african studies,
West Ukrainian National University, Ternopil

GEOPOLITICAL CONFRONTATION OF COUNTRIES AND ECONOMIC DIMENSIONS OF THE FORMATION OF THE NEW WORLD ORDER

Постановка проблеми. Впродовж останнього століття геополітична система зазнає суттєвих змін, трансформуючись під впливом різних чинників. Глобальні зміни підтверджують, що ці чинники не завжди мали позитивний вплив, але вони спричинили серйозні зміни. Перш за все, мова йде про глобальні конфлікти та війни, які стали наслідком боротьби за інтереси та перекроїли карту світу, поглибили геополітичну нестабільність. Разом з тим, вони мали вплив на економічний розвиток, технологічний прогрес, соціальну стратифікацію світу. До таких глобальних чинників можемо віднести і Другу світову війну, після закінчення якої країни зрозуміли, що необхідно переформатувати існуючу систему міжнародних відносин, сформувати її базові принципи та запропонувати світу таку модель, яка б стримувала виникнення нових джерел конфліктів. Проте, як показала практика, з часом сформувалися глобальні інституції для координації діяльності країн у різних сферах, суттєво напружилися відносини між країнами, особливо США та Радянським Союзом, що окреслило нові проблеми глобальної безпеки. У підсумку, боротьба за національні економічні інтереси та глобальне лідерство загострило відносини між країнами. Об'єктивно це зумовило формування нового світового порядку, де зростає роль економічних чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-прикладні аспекти формування міжнародних економічних відносин під впливом геополітичних та гео економічних процесів досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці. Серед них варто виокремити праці Ю. Войтенка, Р. Зварича, Н. Кравчук, Є. Магди, О. Сохацького, О. Сохацької, С. Трояна та інших. Міжнародні організації та науково-дослідницькі інститути також приділяють цим питанням велику увагу, публікуючи аналітичні звіти та інформаційні матеріали, результати досліджень. Разом з тим, під впливом глобальних змін формується новий світовий порядок, який є малодослідженим у науковій літературі.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення впливу геополітичних трансформацій на розвиток міжнародних економічних відносин та окреслення економічного виміру формування нового світового порядку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування нового світового порядку є багатограним процесом, який відображає нову конфігурацію (точніше реконфігурацію існуючої) системи міжнародних відносин та глобального управління, під впливом низки чинників формується глобальний ландшафт. Безперечно, ми погоджуємося із позицією українських дослідників, що «...світовий порядок як такий відображає об'єктивну поточну картину у міжнародних відносинах. Сутнісний характер стосунків у міжнародній сфері ґрунтується на потенціалі та геополітичному коді тої чи іншої країни» [1]. Разом з тим, світовий порядок не є статичним, він зазнає постійних змін та

* Науковий керівник: Кравчук Н.Я. – д-р екон. наук, професор

конфігурацій, тому дискусійною вважаємо позицію, що «...новий світовий порядок – це міжнародний лад, який сформується у планетарному масштабі, коли буде подолана наявна політична та світоглядна криза у міжнародних відносинах» [1], адже кожна трансформація світового порядку може вважатися новою і не завжди буде супроводжуватися досягненням консенсусу між країнами при прийнятті рішень.

Важливу роль у формуванні геополітичних стратегій відіграють цивілізаційні чинники, адже вони відображають ідентичність країн та культурні відмінності, впливають на виникнення локальних та глобальних конфліктів, визначають кордони у співпраці країн. Один із відомих дослідників теорій цивілізацій С. Хантінгтон у книзі «Зіткнення цивілізацій» виділяє 8 сучасних цивілізацій (рис. 1). На думку С. Хантінгтона, саме на ґрунті цивілізаційних відмінностей (так званих ліній цивілізаційного розлому) і будуть виникати конфлікти між країнами, які мають різні культурні та релігійні відмінності, демократичні цінності та соціальний порядок, при цьому роль економічних факторів значно нівелюється. Цивілізаційні розриви поглиблюватимуть протистояння країн. Разом з тим, варто зазначити, що сучасні цивілізації під впливом процесів глобалізації здатні до дифузії та запозичення, тому цивілізації також зазнають певних трансформацій, запозичуючи щось одна в одної. Тим більше, це набуває актуальності при зростаючій економічній залежності країн одна від одної.

Рис. 1. Сучасні цивілізації за С. Хантінгтоном

Джерело: [2]

Загалом, вивчення міжнародних відносин та їх економічної складової неможливе без врахування просторового контексту, який допомагає ідентифікувати стратегічно важливі географічні регіони, країни та локації, важливі з позиції впливу на глобальну економіку (наприклад, стратегічні морські шляхи). Як зазначають зарубіжні дослідники, «...час і простір є двома основними способами просторового контексту поведінки та взаємодії» [3], тому автор звертається до «...динамізму та важливості просторового контексту для розуміння міжнародних відносин, а також необхідності брати до уваги як час, так і простір, ... і робити це в рамках все більш глобалізованої, взаємозалежної та транснаціональної світової системи» [3]. Геополітика досліджує, як ці цивілізаційні розбіжності впливають на глобальну структуру влади, конфлікти та потенціал співпраці. Взаємодія між різними цивілізаціями може значно вплинути на міжнародні відносини, що призведе до геополітичних зрушень. Якщо з позицій геополітики використовується просторовий підхід до країн, то з позицій цивілізаційного підходу кордони не мають критичного значення, адже культурні особливості та релігійна ідентичність не має чіткого просторового виміру, саме тому досить часто представники цивілізацій можуть проживати в різних країнах.

На сьогодні у зарубіжній та вітчизняній науковій думці сформувалися різні теоретичні концепти для пояснення геополітичних та гео економічних процесів, і під впливом глобальних змін та локальних трансформацій вони адаптувалися до реалій розвитку міжнародних відносин, в тому числі й економічних. Серед геополітичних теорій можна виокремити Хартленда (Heartland Theory) (Теорія Серцевини), яка була запропонована англійським дослідником міжнародних відносин Г. Маккіндером. Основні її ідеї вперше були озвучені у 1904 р. у доповіді «Географічна вісь історії», де Серцевина розглядалася як центральна частина Євразії [4], а у 1919 р. вона отримала висвітлення у книзі

«Демократичні ідеали і реальність». Наступна версія теорії була озвучена у 1943 р. Г. Маккіндер вважав, що «...хто править Східною Європою, той керує Хартлендом, хто править Хартлендом, той керує Світовим островом, хто править Світовим островом, той править Світом» [5]. Згодом на цих ідеях зароджується Теорія Світового Острова, який об'єднує Євразію та Африку. Аналізуючи напрацювання Г. Маккіндера, дослідники приходять до висновку, що його теза «...про те, що морська сила програє сухопутній силі, а Західна Європа – Східній, стала однією з основ для великого стратегічного аналізу англо-німецького антагонізму та його проявів у двох світових війнах» [6]. Теорія Г. Маккіндера є далекою від ідеальної і її вважають надто спрощеною, хоча вона відіграла певну роль в історії геополітики, але «...критики стверджують, що теорія Хартленда не враховує важливі зміни в глобальній політиці, які відбулися з моменту вперше запропонованої теорії» [7], «...представляє вузький і детерміністський погляд на міжнародну політику як функцію виключно географічних ресурсів» [8].

Свою геополітичну теорію, яка є схожою до Теорії Хартленда, запропонував американський політолог Н. Спайкман. Його теорія Рімленд (Rimland Theory) (Теорія Прибережної Смуги) пропонує замість Серцевини розглядати прибережну смугу, тобто території, які оточують Серцевину, бо стратегічно вони дозволяють утримувати владу на цих територіях. Рімленд охоплював «...Західну Європу, Близький і Середній Схід, Аравійський півострів, територію сучасного Афганістану, Пакистану, Індії, частини Китаю та Південно-Східної Азії, Корейський півострів і Далекий Схід. Поза цією зоною, безумовно, залишилися острівні держави, у тому числі Велика Британія і Японія» [9]. Н. Спайкман рекомендував США сприяти балансу влади в цьому регіоні, утримуючи його стабільним, та вважав цю зону ключовою для геополітичних інтересів Сполучених Штатів [6].

Впродовж тисячоліть країни конкурують одна з одною, борючись за право володіти ресурсами та територіями. Відомий дослідник геополітичних процесів З. Бжезинський у праці «Велика шахівниця» важливе місце у реалізації глобальних стратегій відводив Євразії, зазначаючи, що вона є «...тією шахівницею, на якій продовжується боротьба за глобальну першість. Хоча геостратегію – стратегічне управління геополітичними інтересами – можна порівняти з шахами, на євразійській шахівниці дещо овальної форми беруть участь не лише два, а кілька гравців, кожен з яких має різний рівень влади. Ключові гравці розташовані на заході, сході, центрі та півдні шахівниці. І західна, і східна кінцівки шахової дошки містять густонаселені регіони, організовані відносно перевантажений простір на кілька могутніх держав» [10]. Разом з тим, у роботі важливе місце на євразійській шахівниці відводиться Україні як геополітичному центру [10].

Саме у післявоєнний період відбулося формування глобальної інституційної системи через утворення міжнародних організацій. Відповідно, вони поклали початок новому діалогу між країнами, досягнення консенсусу для прийняття рішень, подолання протистоянь між країнами. Такий підхід був обумовлений і економічними чинниками, адже післявоєнна відбудова потребувала фінансових ресурсів, інвестицій та нових інноваційних проєктів. Все це в сукупності мотивувало країни на об'єднання зусиль. Так, 24 жовтня 1945 р. Організація Об'єднаних Націй (ООН) розпочала свою діяльність і «...продовжує працювати над підтриманням міжнародного миру та безпеки, надання гуманітарної допомоги тим, хто її потребує, захисту прав людини та дотримання міжнародного права» [11]. Водночас, сьогодні успішність діяльності ООН стоїть під сумнівом, бо існує криза довіри між країнами, яка зростає, але прикро, що «...це відбувається саме в той момент, коли найбільше потрібна глобальна співпраця» [12].

Післявоєнний період потребував нових підходів до міжнародного економічного співробітництва країн та консолідації їхніх зусиль на вирішення глобальних проблем. Так, було створено низку інституцій економічного спрямування, метою яких було сприяння економічному розвитку країн, надання фінансової допомоги та підтримка проєктів, зокрема, Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк. Для відновлення міжнародної торгівлі було утворено ГАТТ у 1947 р. (хоча ідеї її створення виникли набагато раніше [13]) як результат зустрічей у Женеві представників 23 країн. «По-перше, вони створили законодавчу базу для комерційної політики, допрацювавши текст Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ). По-друге, учасники Женеві домовилися про численні двосторонні угоди щодо зниження імпорتنих тарифів» [13]. Ця глобальна система регулювання міжнародної торгівлі постійно доповнювалася новими учасниками та проіснувала до 1994 р., трансформувалась у Світову організацію торгівлі (СОТ).

Для економічного відновлення Європи США розробили план Маршалла, реалізація якого сприяла відродженню європейської промисловості та залученню інвестицій в європейські країни. Згідно з оцінкою, найбільшими отримувачами допомоги за планом Маршалла були Велика Британія (24 %), Франція (21 %), Західна Німеччина (11 %), Італія (12 %) та Нідерланди (8 %) (рис. 2) [14]. План Маршалла також інституціоналізував і узаконив концепцію програм зовнішньої допомоги США, які стали невід'ємною частиною сучасної зовнішньої політики США [15].

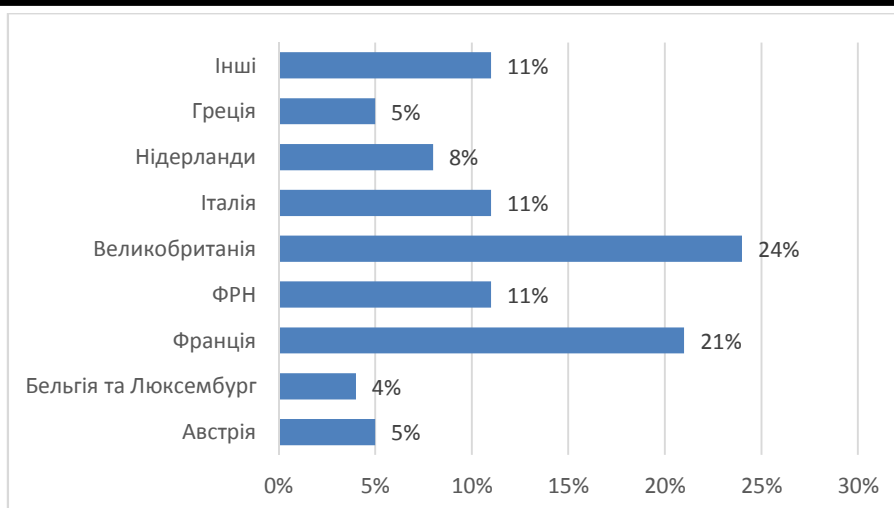

Рис. 2. Частка допомоги країнам від усього бюджету за планом Маршалла

Джерело: [14]

Попри суттєве потепління відносин між країнами в економічній площині, в геополітичній розпочався період Холодної війни, коли дві держави намагалися утвердити своє панування, у підсумку світ став біполярним. Створення НАТО та підписання Варшавського договору стало одним із проявів протистояння між блоками країн.

Як основні дефініції в міжнародних відносинах, професор С. Троян наводить такі: «... «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона чи «кінець історії» Ф. Фукуяма, «футурошок» і «третю хвилю» Е. Тоффлера, «інформаційну епоху» М. Кастельса, «світ без кордонів» З. Бжезинського або «світ-систему» І. Валлерстайна, «уніполярну міжнародну систему» А. Страуса» [16], проте наголошує, що жодна з них «...не відображає комплексної характеристики сучасної – після 1991 року – системи міжнародних відносин» [16]. Зважаючи на сучасний етап геополітичних відносин та протистоянь, кандидат історичних наук Ю. Войтенко стверджує, що «...сьогодні маємо відродження геополітичної біполярності світу» [17].

Просторова структура взаємодії зазнала значних змін і завдяки інформаційному розвитку та появі нових технологій змінюється погляд на досягнення домінування країн у світі. Тому країни часто використовують технології в інформаційних війнах [18]. Разом з тим, зростає роль недержавних акторів у міжнародних відносинах, набувають все більшого значення економічні та соціальні фактори.

За словами О. Сохацького, «...такий підхід призвів до знищення традиційних держав старого світу на карті світу ... а найбільш небезпечною обставиною є те, що такі регіони виступають як глобальні логістичні центри і мають розвинуту інфраструктуру, включаючи економічний простір» [19]. З огляду на це, велику роль відіграватиме «конектографія» – термін, запропонований П. Ханною в праці «Конектографія. Майбутнє Глобальної Цивілізації». «Тому у майбутньому саме навколо цих об'єктів відбуватимуться міжнародні конфлікти та проксі-війни», які стають невід'ємною частиною геополітики XXI ст. [20].

Сучасний стан геополітичної нестабільності можна виразити Індексом геополітичних ризиків (GPR) (рис. 3) [21].

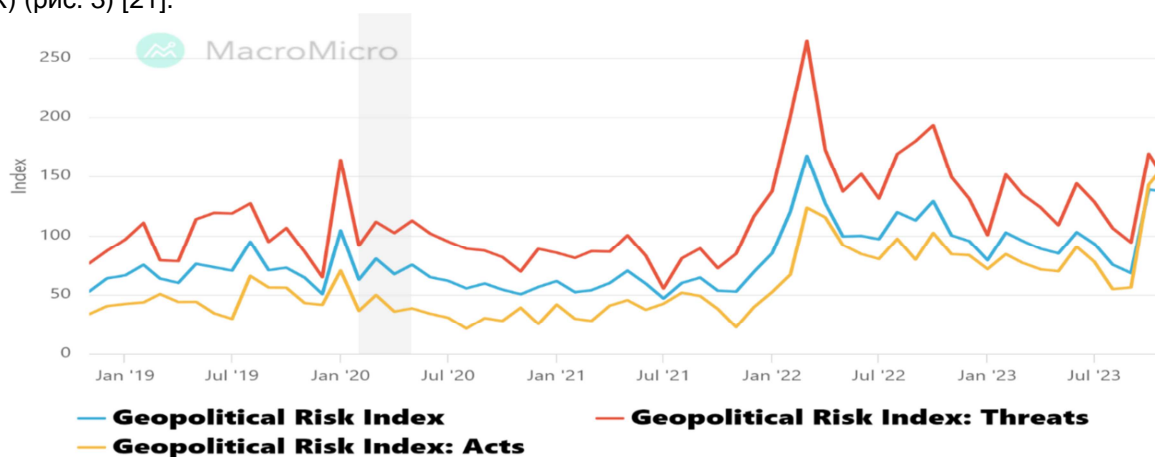
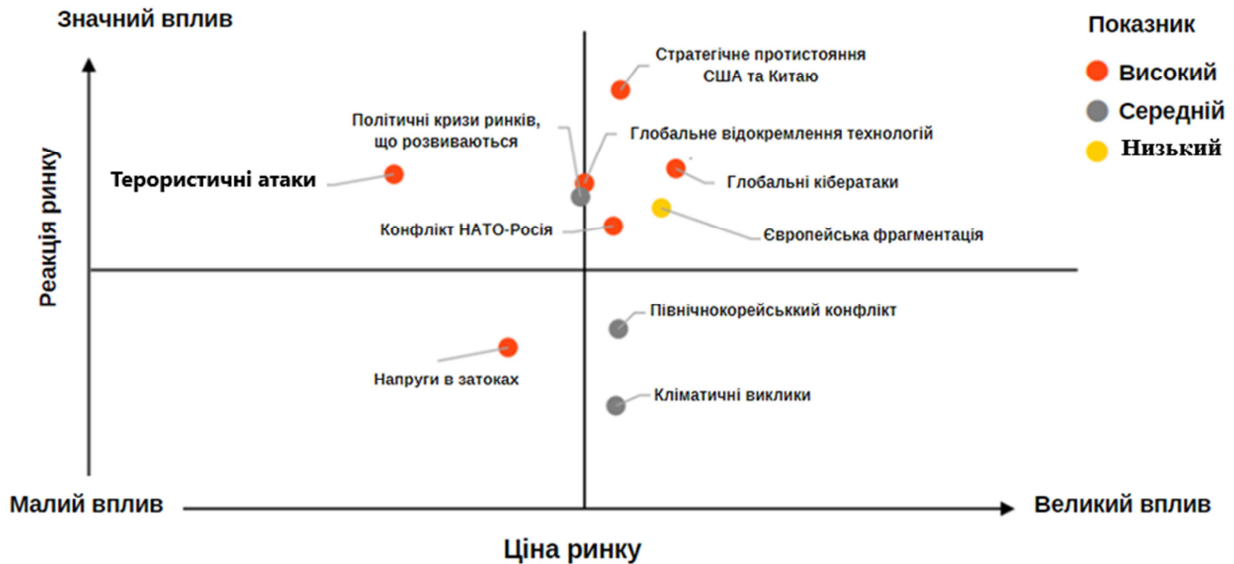

Рис. 3. Динаміка Індексу геополітичних ризиків (GPR)

Джерело: [21]

Геополітичні трансформації впливають на політичну, економічну та соціальну динаміку між державами. Багато чинників стають причиною геополітичних ризиків (рис. 4). Як зазначає Р. Зварич, «...швидкі глобальні зміни можуть призвести до масштабних внутрішньодержавних та міждержавних конфліктів» [22].

Терористичні атаки

Рис. 4. Мапа геополітичних ризиків та їхній вплив на ринок

Джерело: [21]

Важливими детермінантами формування нового світового порядку стало посилення геополітичних ризиків, тому, на думку Н. Кравчук, «...замість однорідного суспільства, формується багатополюсний світ, який базується на різних економічних і соціально-політичних моделях та підпорядковується принципам децентралізації, наростаючої фрагментації та дивергенції глобального розвитку» [23]. Експерти Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) визначають основні складові сучасної геополітики, зображені на рис. 5 [24]. Зазначимо, що вони торкаються усіх сфер, бо в сучасному глобалізованому світі вони є взаємопов'язаними, і важливий акцент у формуванні нового світового порядку належить економічним чинникам, бо «...економіка є фундаментальною основою влади, а також військової та геополітичної сили. Країни з успішною економікою мають більше можливостей для інвестування в технології та інфраструктуру, а також більше можливостей і ресурсів у своєму розпорядженні» [25].

Рис. 5. Складові геополітики за даними ВЕФ

Джерело: [24]

Новий світовий порядок – це боротьба за домінування у світі, який є поляризованим та асиметричним. Він відображає геополітичні зміни та глобальне лідерство за вплив; економічні трансформації та зміну глобального економічного ландшафту через відкриття нових ринків, появу нових економічних лідерів та інноваційних моделей економічної співпраці; соціальні зміни, які, залежно від країн, призводять до соціальної дивергенції та розшарування, або, навпаки, консолідують суспільство та вирішують завдання соціального характеру й формування демократичного суспільства; культурні зміни; технологічний прогрес; екологічні трансформації та пандемії. Зростання міжнародної напруги у відносинах та поглиблення конфліктів спричинили в останнє десятиліття глибокі економічні розломи, відбулося зростання санаційних заходів та торговельних війн. Війна в Україні стала лакмусовим папером для міжнародних економічних відносин, в тому числі через санкційну політику інших країн проти Росії та продовольчу кризу, яка виникла через блокування морських шляхів.

Геополітична напруженість супроводжується економічною та фінансовою фрагментацією, змінює міжнародні економічні відносини. Експерти МВФ виділяють два шляхи її впливу на фінансову нестабільність (рис. 6): пов'язані з обмеженнями «на рух капіталу та платежі (наприклад, контроль капіталу, фінансові санкції та міжнародне заморожування активів) або через збільшення в невизначеності та несхильності інвесторів до ризику щодо майбутнього обмеження, ескалація конфлікту або експропріація» [26].

Рис. 6. Основні канали передачі геополітичної напруги та макрофінансової нестабільності
Джерело: [26]

В умовах формування нового світового порядку країни виходять за межі вже традиційних форм співробітництва та партнерства, інтегруючись в глобальний простір та об'єднуючись з іншими країнам залежно від свого потенціалу та економічних інтересів. За таких умов регіональні ініціативи набувають своєї ваги поряд із багатосторонньою дипломатією.

Висновки з проведеного дослідження. Новий економічний прядок є в процесі становлення, бо на сьогодні усі, раніше провідні країни втрачають свої можливості самостійно протидіяти одна одній, але варіант тісної співпраці тим більше є неможливим, а це поглиблює фрагментацію світу. Два основних фактори в останні роки стали визначальними для світу: COVID-19 та війна в Україні. Війна в Україні мала і матиме значний вплив на глобальну економіку, бо уже помітним є перегрупування сил на світовій арені, формуються нові логістичні коридори, економічний тиск санкцій зростає. У найближчій перспективі їх доповнять ще два фактори – це екологічне виснаження та криза довіри. Ймовірний розпад міжнародних інституцій потребуватиме поетапного формування нового інституційного базису у розвитку міжнародних економічних відносин та для забезпечення стабільності геополітичного простору.

Література

1. Поліщук І. О. Геополітичні ознаки нового світового порядку. *Політичне життя*. 2022. № 2. С. 30-35.

2. Summary of The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. Beyond Intractability. URL: www.beyondintractability.org/bksum/huntington-clash (дата звернення: 25.08.2023).
3. Starr Harvey. On Geopolitics: Spaces and Places. *International Studies Quarterly*. 2013. Vol. 57. № 3. P. 433-439.
4. Mackinder J. H. The Geographical Pivot of History. *The Geographical Journal*. 1904. № 23(4). P. 421-437.
5. Mackinder J. Halford. The Geographical Pivot of History in Democratic Ideals and Reality. Norton and Company. New York, U.S.A, 1962. URL: https://www.files.ethz.ch/isn/139619/1942_democratic_ideals_reality.pdf (дата звернення: 25.08.2023).
6. Heartland vs Rimland, Continental vs Maritime Power: The Geopolitics of the First World War. 2021. 11 October. URL: <https://mackinderforum.org/heartland-vs-rimland-continental-vs-maritime-power-the-geopolitics-of-the-first-world-war/> (дата звернення: 25.08.2023).
7. Mackinder's Heartland Theory made SIMPLE. URL: <https://thegeographyteacher.com/mackinders-heartland-theory/> (дата звернення: 25.08.2023).
8. Scott Margaret, Alcenat Westenley. Revisiting the Pivot: The Influence of Heartland Theory in Great Power Politics. 2008. URL: https://www.creighton.edu/fileadmin/user/CCAS/departments/PoliticalScience/MVJ/docs/The_Pivot_-_Alcenat_and_Scott.pdf (дата звернення: 25.08.2023).
9. Кобенко О. Геополітичний концепт Євразії як об'єкт наукового аналізу. *Evropský politický a právní diskurz*. 2015. Sv. 2. Vyd. 2. P. 77-81.
10. Brzezinski Zbigniew. The Grand Chessboard. American Primacy and Its Geostrategic Imperatives. 1997. URL: www.cia.gov/library/abbottabad-compound/36/36669B7894E857AC4F3445EA646BFFE1_Zbigniew_Brzezinski_-_The_Grand_ChessBoard.doc.pdf (дата звернення: 25.08.2023).
11. History of the United Nations. URL: <https://www.un.org/en/about-us/history-of-the-un> (дата звернення: 25.08.2023).
12. A UN Expert on the Institution's Successes, Failures, and Continued Relevance. 2023. URL: <https://carnegieendowment.org/2023/09/21/un-expert-on-institution-s-successes-failures-and-continued-relevance-pub-90610> (дата звернення: 25.08.2023).
13. Irwin Douglas A., Mavroidis Petros C., Sykes Alan O. The Genesis of the GATT. 2007. URL: https://web.archive.org/web/20160615081828id_/http://www.dartmouth.edu:80/~dirwin/docs/Creation.pdf (дата звернення: 25.08.2023).
14. The Marshall Plan: Design, Accomplishments, and Significance. Washington; Congressional Research Service. 2018. URL: <https://sgp.fas.org/crs/row/R45079.pdf> (дата звернення: 25.08.2023).
15. Сохацька О., Чопик Ю. План Маршалла: геополітичні передумови та економічний вплив на країни-учасниці. *Журнал Європейської економіки*. 2023. № 2(85) С. 213-234.
16. Троян С. Еволюція системи міжнародних відносин після 1991 року. *Зовнішні справи*. 2016. № 11. С. 32-35.
17. Войтенко Ю. М. Зіткнення цивілізацій і Україна: геополітичний вимір. *Гілея*. 2014. Вип. 85. С. 295-298.
18. Магда Є. М. Гібридна війна: сутність та структура феномену. 2015. URL: <https://www.academia.edu/42584031> (дата звернення: 27.08.2023).
19. Сохацький О. Основний об'єкт «гібридних та проху війн» недалекого майбутнього: конектографія у реальному та віртуальному просторах. *Інноваційні процеси економічного та соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід: тези доповідей XIV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів (Тернопіль, 14-15 квітня 2021 р.)* Тернопіль : ЗУНУ, 2021. С. 29-30.
20. Why engage in proxy war? A state's perspective. Brookings. URL: <https://www.brookings.edu/articles/why-engage-in-proxy-war-a-states-perspective/><https://ourworldindata.org/grapher/democrasy-index-polity> (дата звернення: 28.08.2023).
21. World – Global Geopolitical Risk Index. URL: <https://en.macromicro.me/charts/55589/global-geopolitical-risk-index> (дата звернення: 28.08.2023).
22. Зварич Р. Локальні конфлікти в глобальній економіці. *Світ фінансів*. 2020. № 2(63). С. 88-101.
23. Кравчук Н. Я. Міжнародно-правові аспекти формування нового світового порядку в контексті глобальних ризиків. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/28677/1/229.PDF> (дата звернення: 28.08.2023).
24. Geopolitics. *World Economic Forum*. URL: <https://intelligence.weforum.org/topics/a1G0X000004PzYuUAK> (дата звернення: 28.08.2023).
25. Kefferpütz Roderick. The New World Economic Order. *Green European Journal*. 2021. 29 November. URL: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/the-new-world-economic-order/> (дата звернення: 27.08.2023).

26. Global Financial Stability Report April 2023: Safeguarding Financial Stability amid High Inflation and Geopolitical Risks. *IMF*. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2023/04/11/global-financial-stability-report-april-2023> (дата звернення: 05.09.2023).

References

1. Polishchuk, I.O. (2022), "Geopolitical signs of the new world order", *Politychne zhyttia*, no. 2, pp. 30-35.
2. Summary of The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. Beyond Intractability, available at: www.beyondintractability.org/bksum/huntington-clash (access date August 25, 2023).
3. Starr, Harvey (2013), "On Geopolitics: Spaces and Places", *International Studies Quarterly*, Vol. 57, no. 3, pp. 433-439.
4. Mackinder, J.H. (1904), "The Geographical Pivot of History", *The Geographical Journal*, no. 23(4), pp. 421-437.
5. Mackinder, J. Halford (1962), *The Geographical Pivot of History in Democratic Ideals and Reality*, Norton and Company, New York, U.S.A, available at: https://www.files.ethz.ch/isn/139619/1942_democratic_ideals_reality.pdf (access date August 25, 2023).
6. Heartland vs Rimland, Continental vs Maritime Power: The Geopolitics of the First World War (2021), available at: <https://mackinderforum.org/heartland-vs-rimland-continental-vs-maritime-power-the-geopolitics-of-the-first-world-war/> (access date August 25, 2023).
7. Mackinder's Heartland Theory made SIMPLE, available at: <https://thegeographyteacher.com/mackinders-heartland-theory/> (access date August 25, 2023).
8. Scott, Margaret and Alcenat, Westenley (2008), "Revisiting the Pivot: The Influence of Heartland Theory in Great Power Politics", available at: https://www.creighton.edu/fileadmin/user/CCAS/departments/PoliticalScience/MVJ/docs/The_Pivot_-_Alcenat_and_Scott.pdf (access date August 25, 2023).
9. Kobenko, O. (2015), "The geopolitical concept of Eurasia as an object of scientific analysis", *Evropský politický a právní diskurz*, Sv. 2, Vyd. 2, pp. 77-81.
10. Brzezinski, Zbigniew (1997), *The Grand Chessboard. American Primacy and Its Geostrategic Imperatives*, available at: www.cia.gov/library/abbottabad-compound/36/36669B7894E857AC4F3445EA646BFFE1_Zbigniew_Brzezinski_-_The_Grand_ChessBoard.doc.pdf (access date August 25, 2023).
11. History of the United Nations, available at: <https://www.un.org/en/about-us/history-of-the-un> (access date August 25, 2023).
12. A UN Expert on the Institution's Successes, Failures, and Continued Relevance (2023), available at: <https://carnegieendowment.org/2023/09/21/un-expert-on-institution-s-successes-failures-and-continued-relevance-pub-90610> (access date August 25, 2023).
13. Irwin, Douglas A., Mavroidis, Petros C. and Sykes, Alan O. (2007), "The Genesis of the GATT", available at: [tps://web.archive.org/web/20160615081828id_/http://www.dartmouth.edu:80/~dirwin/docs/Creation.pdf](https://web.archive.org/web/20160615081828id_/http://www.dartmouth.edu:80/~dirwin/docs/Creation.pdf) (access date August 25, 2023).
14. Congressional Research Service (2018), *The Marshall Plan: Design, Accomplishments, and Significance*, Washington, USA, available at: <https://sgp.fas.org/crs/row/R45079.pdf> (access date August 25, 2023).
15. Sokhatska, O. and Chopyk, Yu. (2023), "Marshall Plan: geopolitical preconditions and economic impact on the participating countries", *Zhurnal Yevropeiskoi ekonomiky*, no. 2(85), pp. 213-234.
16. Troian, S. (2016), "Evolution of the system of international relations after 1991", *Zovnishni spravy*, no. 11, pp. 32-35.
17. Voitenko, Yu.M. (2014), "Clash of Civilisations and Ukraine: Geopolitical Dimension", *Hileia*, Iss. 85, pp. 295-298.
18. Mahda, Ye.M. (2015), "Hybrid warfare: the essence and structure of the phenomenon", available at: <https://www.academia.edu/42584031> (access date August 27, 2023).
19. Sokhatskyi, O. (2021), "The main object of "hybrid and proxy wars" of the near future: conectography in real and virtual spaces", *Innovatsiini protsesy ekonomichnoho ta sotsialno-kulturnoho rozvytku: vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid : tezy dopovidei XIV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii molodykh uchenykh i studentiv* [Innovative processes of economic and socio-cultural development: domestic and foreign experience : abstracts of the XIV International Scientific and Practical Conference of Young Scientists and Students], (Ternopil, 14-15 April 2021), ZUNU, Ternopil, Ukraine, pp. 29-30.
20. Why engage in proxy war? A state's perspective. Brookings, available at: <https://www.brookings.edu/articles/why-engage-in-proxy-war-a-states-perspective/><https://ourworldindata.org/grapher/democracy-index-polity> (access date August 28, 2023).

21. World – Global Geopolitical Risk Index, available at: <https://en.macromicro.me/charts/55589/global-geopolitical-risk-index> (access date August 28, 2023).
22. Zvarych, R. (2020), "Local conflicts in the global economy", *Svit finansiv*, no. 2(63), pp. 88-101.
23. Kravchuk, N. Ya. "International legal aspects of the formation of a new world order in the context of global risks", available at: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/28677/1/229.PDF__ (access date August 28, 2023).
24. World Economic Forum (2023), Geopolitics, available at: https://intelligence.weforum.org/topics/a1G0X000004PzYuUAK_ (access date August 28, 2023).
25. Kefferpütz, Roderick (2021), "The New World Economic Order", *Green European Journal*, available at: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/the-new-world-economic-order/> (access date August 27, 2023).
26. IMF (2023), Global Financial Stability Report April 2023: Safeguarding Financial Stability amid High Inflation and Geopolitical Risks, available at: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2023/04/11/global-financial-stability-report-april-2023> (access date September 05, 2023).